

10/6

Thomas Wolfe

som lärare

THOMAS WOLFE (1900–1938) betraktades vid sin död som en av Amerikas ledande författare, och han har bevarat sin plats som en av de främsta i sin generation. Hans romaner, stycken av en självbiografi, är ofta tröttnande i sin utförlighet och ständiga upphetsning, men blir ibland intensivt fängslande genom insikt, ironi och vitalitet. I sitt förord till den svenska översättningen av "Look Homeward, Angel" ställde Anders Österling frågan om Wolfe från det formlösa, våldsamma och förtvivlade skulle komma fram till "det episka konstverkets harmoni". Den frågan kan nu besvaras med nej, de senare böckerna — främst "Of Time and the River, a Legend of Man's Hunger in His Youth" — är minst lika upplösta och uppsvällda som den första romanen. Det är ansatsens oerhörda kraft och några lysande brottstycken som skapat Wolfes ära.

Ett bevis på berömmelsen är två nyligen utgivna böcker om Wolfes tid som lärare i New York 1924–1930. Wolfe var anställd i sektionen för engelska i Washington Square College of Arts and Science, en del av New York-universitetet. Han har, satiriskt och ofta hätskt, skildrat undervisningen, kollegerna och eleverna i "Of Time and the River". Colleget betecknas här som "The School of Utility Cultures", och det är inte minst tendensen att förena det matnyttiga med det subtilt andliga som avhånas; ingen bok lär mera skarpsynt belysa de löjliga sidorna i amerikanskt universitetsliv. Nu har New York-universitetet hedrat sin kritiker genom att utge dels brevväxlingen mellan Wolfe och chefen för den engelska sektionen (The Correspondence of Thomas Wolfe and Homer Andrew Watt), dels en framställning av Wolfes lärar-

Den unge Thomas Wolfe.

verksamhet jämte minnen av kamrater och studenter (Thomas Wolfe at Washington Square). Den förstnämnda skriften blir i sin fullständighet stundom litet löjlig — telegram på två rader utan varje intresse får fylla en helsida — men några brev från Wolfes ferieresor gör publikationen rimlig. Den andra boken innehåller material av stort värde för en framtida biografi.

Då Wolfe kom till Washington Square College hade han tagit examina (Bachelor och Master of Arts) vid Nord-Carolinas universitet och vid Harvard. Han hade skrivit ett skådespel vid dramatikerskolan i Harvard och var besluten att bli författare. Colleget erbjöd ekonomisk trygghet och stor fritid — 1.800–2.400 dollar om året, omkring åtta timmars elementär undervisning i veckan jämte rättning av skrivningar, över fem månaders ledighet. Studenterna kom i regel från medelklass av den andra generationen; Colle-

get hade upprättats långt nere i staden just för att ge ökade studiemöjligheter åt ungdomar från denna samhällsgrupp. Undervisningen tycks ha omfattat engelsk litteratur jämte skrivövningar, och lärarna hade tydligen efter amerikansk måttstock ganska stor frihet i val av ämnen och metoder.

Det allmänna intryck som förmedlas av brev och minnesanteckningar är att Wolfe i lärararbetet såg ett nödvändigt ont. Hans stora intresse var det litterära arbetet; här till kom erotik och av sprit stimulerade samtal; vid denna tid drack Wolfe, som senare blev än mera alkoholiserad, tre helbuteljer whisky i veckan. Detta innebar inte att Wolfe vanskötte eller avskydde sitt arbete. I ett brev talar han om hur glad han är över att i sitt oregelbundna liv ha skött en uppgift ordentligt — endast en lektion missad på tre år — och i ett annat kallar han lärartiden "en av de mest värdefulla och fruktbärande erfarenheterna i mitt liv".

I övrigt går uppgifterna, mildt talat, isär. Det gäller till och med Wolfes kroppslängd. Själv talar Wolfe om "den underligaste och mest ensliga tillvaro som

finns — då man är 195 centimeter lång". Enligt en officiell uppgift från Harvard skall Wolfe inte ha varit så märkvärdigt lång, men flera av hans kamrater, liksom han själv, talar om hans jättestor format och är övertygade om att Harvardintyget beror på ett missstag. På punkt efter punkt är det likadant. Wolfe beskrivs som en fängslande lärare, men det sägs också att han använde en stor del av sina lektioner till deklamation och allmänt prat — i en exaltation som sannolikt dölde bristande förberedelse. Några kommer ihåg honom som vänlig och förbindlig, andra som reserverad och föraktfull. En del antisemitiska uttalanden — liksom hårda ord om andra folk — förekommer i Wolfes böcker; det betygas nu att han var arg på judiska studenter på grund av deras i besvärliga frågor dokumenterade vetgirighet, men också att all antisemitism var honom främmande. Det talas om hans blyghet, men också om hans skryt och hans försök att sälja "Look Homeward, Angel", utkommen under lärartiden, till studenterna. Vad alla bidragen tyder på är osäkerhet, oro, främlingskap och högfärd, de egen-

skaper som traditionellt anses höra samman med ungt geni och som med så utomordentlig styrka avtecknar sig i den unge Wolfes författarskap.

HERBERT TINGSTEN